INFORMATIENOTITIE

AAN	De leden van de Gemeenteraad
VAN	College van Burgemeester en Wethouders
ONDERWERP	Septembercirculaire 2024
DATUM	22 oktober 2024
BIJLAGE	-
REGISTRATIENUMMER	GZDGCB1684239/1684242

Op 24 oktober en 7 november aanstaande behandelt de gemeenteraad de begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028. In die begroting was de septembercirculaire van het Gemeentefonds nog niet verwerkt. Dat is gebruikelijk, deze brengt het Rijk altijd pas uit op een te laat moment om deze nog te kunnen meenemen. Maar de circulaire bevat wel informatie die voor de raad nuttig kan zijn bij het behandelen van de begroting. Daarom is het eveneens gebruikelijk dat het college de raad informeert over de hoofdlijnen en het effect van de septembercirculaire, voordat de behandeling van de begroting plaatsvindt.

Met deze informatienotitie heeft u als raad de meest actuele informatie, zodat u goede afwegingen kunt maken voor de begroting en meerjarenraming. Daarmee is er nog geen formeel besluit genomen over de verwerking van deze getallen. Het college doet de raad zoals gebruikelijk in de najaarsrapportage het formele voorstel om de septembercirculaire te verwerken in het lopende boekjaar, meerjarig zal de septembercirculaire in de voorjaarsrapportage 2025 worden verwerkt.

1. Wat leest u in deze informatienotitie?

In deze informatienotitie:

- leggen we kort uit wat de septembercirculaire 2024 omvat;
- geven we aan wat het effect ervan is op onze financiële positie;
- leggen we uit hoe we hiermee verder gaan richting najaarsrapportage;
- gaan we dieper in op de inhoud van de septembercirculaire.

2. Waarover gaat de septembercirculaire?

Het Gemeentefonds is onze belangrijkste inkomstenbron. We ontvangen in principe jaarlijks drie keer van de Rijksoverheid informatie over de gemeentefondsuitkeringen: een meicirculaire met een vertaling van diens Voorjaarsnota, een septembercirculaire met een vertaling van diens Miljoenennota en een decembercirculaire die het uitkeringsjaar zoveel mogelijk afrondt. Dit document beschrijft de effecten van de septembercirculaire 2024 voor Culemborg. De septembercirculaire 2024 is op Prinsjesdag verschenen.

3. Samenvatting: effect op de financiële positie van Culemborg

In tabel 1 ziet u het financiële effect van de septembercirculaire 2024 op het financieel perspectief dat we u in de begroting 2025-2028 hebben gepresenteerd.

Tabel 1: begroting 2025-2028 en uitkomst septembercirculaire 2024

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027	2028
Begroting 2025-2028		6	-1.437	256	917
Effect septembercirculaire 2024	832	101	132	116	87
Begrotingssaldo 2025-2028 na de septembercirculaire 2024		**107**	**-1.305**	**372**	**1.004**

Positief effect, maar nog niet voldoende
In de tabel is te zien dat de septembercirculaire 2024 een relatief groot voordeel biedt voor het lopende jaar 2024. En de circulaire heeft een licht positief effect heeft op saldo van de begroting en meerjarenraming die u binnenkort behandelt. Het 'ravijnjaar' 2026 houdt ook met deze bijstelling echter een negatief saldo.

Met deze septembercirculaire moeten we dus helaas – opnieuw – constateren dat het Rijk de gemeenten niet voldoende tegemoet komt bij het dempen van het 'ravijnjaar' 2026. De uitkering uit het gemeentefonds groeit maar beperkt mee met onze uitgaven. De ombuigingsmaatregelen die al zijn ingezet, blijven met deze informatie dus nog steeds nodig.

Rekenfout van het Rijk
Bij deze conclusie past nog wel een kanttekening. De minister heeft begin oktober laten weten dat er een rekenfout zit in de septembercirculaire, de algemene uitkering is voor alle gemeenten te laag ingeschat. In de decembercirculaire zal deze fout worden rechtgezet. Het is nog niet helemaal duidelijk wat het voordeel is dat Culemborg dan ontvangt. We schatten in dat dit vanaf 2025 tussen de € 45.000 en € 90.000 per jaar is.

4. Toelichting op de inhoud van deze circulaire

De belangrijkste onderwerpen uit de septembercirculaire 2024 zijn:

- Toename van het accres[1]
- btw-compensatiefonds voorschot 2024
- Indexatie Wmo vanwege vergrijzing
- Stelpost besparingsverlies jeugd
- Geoormerkte middelen en taakmutaties.

[1] Het accres is de jaarlijkse toe- of afname van het Gemeentefonds. Deze was tot vorig dit jaar gekoppeld aan de rijksuitgaven: namen die toe, dan steeg ook het accres (en omgekeerd). Deze systematiek van 'samen de trap op en af' is dit jaar losgelaten, om schommelingen zoveel mogelijk te voorkomen. Vanaf 2024 wordt het Gemeentefonds geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp).

In tabel 1 heeft u het effect van de septembercirculaire op het financieel perspectief kunnen zien. In onderstaande tabel 2 staat een nadere specificatie van de septembercirculaire 2024.

Tabel 2 specificatie septembercirculaire 2024

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027	2028
Accres		248	172	92	18
Hoeveelheidsverschillen	158	-147	-136	-166	-219
Plafond btw-compensatie	674				
Taakmutatie index Wmo demografie			96	192	288
Effect op het begrotingssaldo	**832**	**101**	**132**	**116**	**87**
Stelpost jeugd			726	750	758
Geoormerkte middelen en taakmutaties	414	520	130	12	5
Toename algemene uitkering	**1.246**	**620**	**988**	**878**	**850**

Toename van het accres

Het gemeentefonds volgt meerjarig de ontwikkeling van het nominaal bruto binnenlands product (bbp). De indexatie is gesplitst in een volume- en een nominaal deel. Het volumedeel is ter compensatie van bevolkingstoename en het nominale deel is ter compensatie van loon- en prijsstijgingen.

Volume-accres
Het volume-accres wordt vanaf 2024 gebaseerd op een 8-jaars historisch gemiddelde van de ontwikkeling van het bbp. In de septembercirculaire is een nieuwe raming voor het accres 2025 en verder opgenomen. Deze raming is gebaseerd op de actuele raming van de ontwikkeling van het bbp door het Centraal Planbureau). Voor de jaren 2025 tot en met 2029 is de raming van het volume deel neerwaarts bijgesteld.

LPO-accres
De indexatie voor inflatie volgt de prijs bbp van het lopende jaar. Voor 2025 is de raming voor de prijs bbp omhoog bijgesteld. Dit is het gedeelte van de septembercirculaire 2024 waarin de eerder genoemde rekenfout is gemaakt, waardoor deze te laag is verwerkt. Deze fout wordt waarschijnlijk pas in de decembercirculaire 2024 aangepast. Ondanks een neerwaartse bijstelling van het volume-accres is door stijging van het LPO accres het totale accres (licht) positief.

Hoeveelheidsverschillen
Het Rijk baseert de algemene uitkering op meer dan 60 indicatoren, die ‘maatstaven’ worden genoemd. Dat zijn bijvoorbeeld het aantal inwoners, het aantal eenpersoonshuishoudens en het aantal huishoudens met een laag inkomen. De berekening van de algemene uitkering gebeurt door een vermenigvuldiging van:

- het aantal eenheden van de maatstaven, met
- een gewicht per maatstaf (bedrag per eenheid), en
- de uitkeringsfactor (een voor alle gemeenten gelijke vermenigvuldigingsfactor).

In een circulaire kunnen alle drie de componenten wijzigen. Wanneer het aantal, het gewicht of de uitkeringsfactor verandert, zorgt dat voor een verschil ten opzichte van een eerdere raming. Die verschillen worden ook wel hoeveelheidsverschillen genoemd.

In de meicirculaire waren een aantal maatstaven met peildatum 1 januari 2024 nog niet definitief vastgesteld en werd er gerekend met een inschatting van het ministerie van BZK. Bij de septembercirculaire is een aantal maatstaven definitief vastgesteld. De meeste maatstaven zijn in de septembercirculaire positiever uitgevallen. Maar de hoeveelheidsverschillen zijn in totaal negatief. Dit komt doordat het bedrag per eenheid in veel gevallen is verlaagd en doordat de uitkeringsfactor voor de jaren 2025-2028 lager is.

Btw-compensatiefonds (BCF)

Gemeenten kunnen onder bepaalde voorwaarde hun btw terugvorderingen bij het btw-compensatiefonds (BCF). Het fonds kent een plafond. In 2024 bedraagt het BCF-plafond voor gemeenten € 4,3 miljard. Jaarlijks wordt een overschot of tekort verrekend met de algemene uitkering. Als de gezamenlijke declaraties onder dit plafond blijven, wordt het verschil in het gemeentefonds gestort. Bij overschrijding volgt een uitname. Jaarlijks wordt bij de septembercirculaire een voorschot verstrekt op de verwachte onderschrijding van dat kalenderjaar. In de meicirculaire van het volgende jaar volgt dan de afrekening. In deze circulaire bedraagt het voorschot voor het jaar 2024 € 447 miljoen, het Culemborgse deel is € 674.000. Voor 2024 is de teruggave van het btw-compensatiefonds nog niet verwerkt in de begroting, waardoor dit een voordeel oplevert in 2024.

Indexatie Wmo vanwege vergrijzing

Met de VNG is afgesproken dat in de toekomst een gedeelte van de financiering van de Wmo niet langer via de algemene uitkering van het Gemeentefonds gaat, maar via een aparte financiering. Vooruitlopend op de uitwerking is bij de voorjaarsnota 2024 op de aanvullende post een jaarlijkse tranche van € 75 miljoen vanaf 2026 oplopend tot € 300 miljoen in 2029 gereserveerd in de rijksbegroting voor een aanvullende indexering voor demografie. Bij het opstellen van de gemeentelijke begroting 2025 hebben we vanwege de vergrijzing al extra uitgaven voor Wmo opgenomen, gedekt ten laste van het begrotingssaldo. Daardoor kunnen deze extra inkomsten nu ten gunste komt van het begrotingssaldo.

Stelpost Besparingsverlies jeugd

Het kabinet Rutte IV had besloten om te besparen op jeugdzorg. Deze besparing (oplopend tot € 511 miljoen in 2027) was in mindering gebracht op de middelen voor jeugdzorg op de aanvullende post van het ministerie van Financiën. Het nieuwe kabinet Schoof kiest ervoor om deze besparing te laten vervallen. Het gaat om € 500 miljoen in 2026 en € 511 miljoen vanaf 2027. In de meicirculaire 2024 is reeds gemeld dat de besparing van € 500 miljoen voor 2025 nog niet gerealiseerd kon worden en dat daarom voor 2025 een bedrag van € 500 miljoen is toegevoegd aan de algemene uitkering van het gemeentefonds. Er is in de gemeentelijke begroting al geanticipeerd op het wegvallen van deze besparing, waardoor dit budgetneutraal verloopt voor de begroting.

Geoormerkte middelen en taakmutaties

In iedere circulaire zitten bedragen of correcties op eerdere circulaires opgenomen die direct verband houden met een specifieke taak. De komende maanden wordt van deze geoormerkte middelen en taakmutaties beoordeeld of er een budgetaanpassing nodig is. Indien dit het geval is, dan leggen we dit in de najaarsrapportage 2024 en voorjaarsrapportage 2025 aan u voor.

Tabel 3 Taakmutaties en geoormerkte middelen

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027	2028
Taakmutaties:					
Digitaal Stelsel Omgevingswet	-18	-23	-28	-33	-38
Bijstand jongerennorm			-11	-11	-11
Overige taakmutaties	2	11	13	13	15
Geoormerkte middelen:					
Wet betaalbare huur	26	33	28	15	12
Toekomst besteding maken energiebeleid	371	371			
Alleenverdienersproblematiek 2023-2024	29				
Openbare bibliotheken		100	100		
Participatie		37	37	37	37
Overige geoormerkte middelen	4	-9	-9	-9	-9
Totaal	**414**	**520**	**130**	**12**	**5**

Hieronder volgt een toelichting op de geoormerkte middelen en taakmutaties groter dan €10.000.

Digitaal Stelsel Omgevingswet
Gemeenten dragen sinds 2020 jaarlijks 70% bij aan de kosten van beheer en doorontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en het Informatiepunt Leefomgeving (IPLO). Deze gemeentelijke bijdrage wordt de komende jaren verhoogd, conform de aanvullende afspraken in het Bestuurlijk Overleg Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) van juli 2023. De aanvullende bijdrage aan het rijk voor de periode 2025-2028 is hierboven in de tabel opgenomen. Vanaf 2029 zal op basis van de huidige afspraken een structureel bedrag worden uitgenomen uit het Gemeentefonds.

Bijstand jongerennorm
Gemeenten kunnen vanuit de bijzondere bijstand een aanvulling op de bijstand aan 21-minners geven als hun ouders niet bij kunnen springen. Met het wetsvoorstel Participatiewet in balans wordt de bijzondere bijstand met ingang van 1 januari 2026 overgeheveld naar de algemene bijstand. De aanvulling op de bijstand is bedoeld voor algemeen noodzakelijke kosten van het bestaan en daarmee is de algemene bijstand het juiste instrument voor dit soort kosten. Daarom worden er middelen vanuit de algemene uitkering (cluster Participatie) overgeheveld naar de algemene bijstand, op de begroting van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW).

Wet betaalbare huur
Met de Wet betaalbare huur wordt de op 1 juli 2023 in werking getreden Wet goed verhuurderschap gewijzigd. Daarmee krijgen gemeenten de bevoegdheid om toezicht te houden en handhavend op te treden. Voor de implementatie en uitvoering van het wetsvoorstel heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld in deze circulaire.

Toekomstbestendig maken energiebeleid
In het bestuurlijk overleg Klimaat en Energie van 28 november 2023 en 18 januari 2024 is gesproken over de bekostiging van extra taken bij provincies en gemeenten in het kader van het toekomstbestendig maken van het energiesysteem. Specifiek gaat het om taken op het gebied van het voorkomen van netcongestie, zoals het versnellen van de aanleg van infrastructuur, het bij elkaar brengen van vraag en aanbod van energie via een stimuleringsprogramma energiehubs en het ondersteunen van bedrijven bij hun verduurzaming. Gemeenten worden met deze decentralisatie-uitkering in staat gesteld circa 3 fte per (RES-)regio aan te nemen. De gemeente Culemborg heeft deze middelen in het gemeentefonds ontvangen voor de Regio Rivierenland. De middelen worden doorgestort naar de regio.

Alleenverdienersproblematiek
In deze circulaire heeft de gemeente een incidenteel bedrag van € 29.000 ontvangen voor het financieel ondersteunen van huishoudens die als gevolg van de alleenverdienersproblematiek in 2023 en 2024 onder het bestaansminimum uitkomen.

Openbare bibliotheken
In de periode 2023-2024 konden gemeenten een specifieke uitkering ontvangen voor het versterken van het lokale bibliotheekstelsel. Daarna zal een wettelijke zorgplicht voor gemeenten worden ingevoerd ten aanzien van de openbare bibliotheek. Voor het uitvoeren van deze taak zullen gemeenten een structurele bijdrage via het gemeentefonds ontvangen. In de periode tussen de specifieke uitkering en de invoering van de wettelijke zorgplicht ontvangt de gemeente Culemborg een bedrag van € 100.000 in 2025 en 2026.

Participatie (integratie-uitkering)
Het Rijk compenseert gemeenten via de integratie-uitkering Participatie (IU Participatie) vanaf 2025 voor de afschaffing van het lage-inkomensvoordeel (LIV) in de sociale werkvoorziening.